

nyilvánvaló, hogy a Kúria nem fogadta el végső igazságnak, hogy a gazdagodás csak „diminutivuma“, területi korlátozása a kártérítésnek. Rendszerint a helyzet az, hogy a károsító vagyonában jelentkező többlet (a gazdagodás) alatta marad annak, ami a károsult vagyonában hiányként jelentkezik (kártérítés). A kúriai elbírálás tárgyát képező esetben az álló építmény értéke — amihez az eladó hozzájutott — meghaladta a bontásból előálló anyagok értékét, amihez a károsult hozzájutott volna. Szinte önmagát kínálta az érvelés: a kártérítés nem haladhatja meg a valójában elszenvedett kár nagyságát. Tetszetős érv, ezzel azonban, igen helyesen egyik bíróságnál se talált elfogadásra. A Kúria éles fogalmazásban mondja ki: a sértett kárát meghaladó gazdagodás is kiadandó.

A Kúria álláspontját széles elméleti alapon építi ki Grosschmid a Fejezetek első kötetében — öröm újra olvasni az eset reflektori megvilágításában a kártérítésről szóló fejtegetéseket: a törvény nem akarhatja azt, hogy aki valamely okból folyó károknak megtérítésével is tartoznék, az ugyanabból folyó saját hasznát kiadni ne tartozzék. (I. kötet 738. l. jegyzet.)

Grosschmid ugyanitt utal arra, hogy a kárt meghaladó gazdagodás „az élet sorján ritkán jelentős“. Van azonban a jogéletnek oly területe, amelyen már nem ritka kivétel a kárt meghaladó gazdagodás. Az ipari jogvédelem tárgykörére gondolunk, — ahol a „Herausgabe des Erlangten“, a jogsértéssel szerzett vagyoni előny kiadása független a sértett kárának terjedelmétől. Sajnos, a mi kártérítési gyakorlatunk mellett, igen problematikus, hogy a Kúriának a megbeszélte ítéletben elfoglalt bölcs álláspontja termékenyítőleg fog-e kihatni az eszmei javak (szerzői, szabadalmi, védjegyjogi, tisztességtelen verseny) megsértéséből fakadó kártérítés körüli bíraskodásra. Grosschmid geniejét mutatja, hogy a kérdés rengetegébe belenyulva, biztos kézzel emeli ki egyrészt a szabadalmi törvény idevágó 58. §-át, másrészt a jogosulatlan védjegyhasználat esetét, mondván „boltos a vignetta megtevesztő használatával mit szerzett volna“.

B. S.

Megbízás tartalma — megbízott joga. A m. kir. Kúria közpolgári tanácsa elé jogegységi döntés meghozatala céljából a következő kérdés van kitűzve: Annak, aki más személy követelésének a felvételére, vagy felvételére és behajtására, vagy kifejezetten a saját nevében per útján való érvényesítésére megbízást nyert anélkül, hogy a hitelező a követelést reá en-

gedményezte volna, joga van-e a kapott megbízás alapján a követelést a saját nevében per útján érvényesíteni?

Ha a kérdést nyugodtan áttanulmányozzuk, meg-
lepetéssel látjuk, hogy jogegységi tanács döntése elé
tüzetett egy olyan kérdés, amely a jelen pillanatig jogá-
szok előtt és jogászok között vitás nem volt, mert a
fennálló és érvényes jogszabályok, valamint a bírói
gyakorlatra tekintettel, ilyen vita fel sem merülhetett.

Senki előtt a mai napig ugyanis nem volt vitás,
hogy a megbízottnak mi lehet a jogköre, a joga, a köte-
lessége. Egyetlen pillanatig sem volt más nézet, más
álláspont vagy vélemény, mert nem is lehet, hogy a
megbízottnak a jogköre, a megbízottnak a joga és köte-
lessége az, hogy a megbízott által reáruházott ügyet
annak akaratának megfelelően ellássa. Abban a kérdés-
ben sem merült fel vita, hogy a megbízott a megbízó
akaratától, utasításától nem térhet el, mert ez az eltérés
esetleg kártérítési kötelezettségét, illetve felelősséget
vonhat maga után.

Az elmúlt évben a fennálló jogszabályoktól és bírói
gyakorlattól a királyi Kúria egyik tanácsa eltért, mond-
ván, hogy irrelevans, vajjon a megbízó akarat, utasi-
tása, kívánsága mi volt a megbízottal szemben, mert „a
megbízási tény nem jogosítja fel a megbízottat, hogy
a megbízó követelését saját nevében, saját felperessége
alatt érvényesíthesse“. Ezen döntés alapján felmerült
azonban az a kérdés, hogy vajjon a megbízó akaratát
önmaga, vagy pedig más harmadik személy állapítja-e
meg és vajjon a megbízó rendelkezéseit tiltó törvényes
jogszabályok hiányában bárki is korlátozhatja-e. Erre
mindenki válasza csak az lehet, hogy nem. Annak iga-
zolására, hogy a megbízó szándékát, akaratát senki nem
korlátozhatja, kivéve kifetjezett tiltó törvényes jogsza-
bályokat, elegendő hivatkoznom a magánjogi szabá-
lyokra, így pl. a Polgári Törvénykönyv-javaslat 1616.
§-ára, amely azt tartalmazza, hogy: „A megbízás kö-
telmi szerződés, amellyel a megbízott arra kötelezi ma-
gát, hogy a másik fél, a megbízó ügyeit ennek érdeké-
ben és az ő akaratának megfelelően ellátja. Ezen jog-
alapon mondta ki a kir. Kúria 514. sz. E. H. határozata-
ban, miszerint „A megbízás kötelmi szerződés, amely-
lyel az egyik fél, a megbízott arra kötelezi magát, hogy
a másik fél, — a megbízó — ügyeit ennek érdekében és
az ő akaratának megfelelően ellátja“. Csak legutóbb a
kir. Kúria 4101/1927. sz. döntésében ezen álláspontot
ismételten megerősítette, amidőn kimondta, hogy
„akit a hitelező a követelés érvényesítésére felhatalmaz.

A jogegységi döntés elé kitűzött vitás kérdés véleményem szerint nem is vitás, mert hiszen vita csak olyan kérdésben merülhet fel, amelyekre nézve törvényes szabályok nincsenek, vagy amely tekintetben kifejlődött állandó bírói gyakorlat nincsen: -

Mint említettem, a kir. Kúria 524. sz. elvi jelentőségű határozata és a polgári törvénykönyv-javaslat 1616. §-a a jogegységi kérdés elé kitűzött vitát eldöntik. Ha az ezekben kifejezésre jutó jogelvet vizsgáljuk, megállapítható, hogy a megbízott aktozása a megbízó és megbízott között létrejött szerződés tartalma alapján bírálendő el, kivéve, ha ennek tartalma törvénybe, vagy törvényes jogszabályokba ütközik. Minthogy azonban a magánjog nem tartalmaz olyan intézkedést, hogy a megbízónak nem áll jogában megbízottját arra is felhatalmazni, akár hallgatólagosan is, hogy a követelés behajtása céljából saját nevében pert indítson, az ilyen megbízás érvényes és harmadik személy által, az adós részéről senki meg nem támadhatja.

Nem lehet vitás, hogy a korlátozás nélküli megbízás arra irányul, hogy a megbízott megbízója követelését bármilyen formában is, rendelkezésére álló módon érvényesítse és behajtsa. Miután pedig a polgári per valamely követelés érvényesítésének és behajtásának csupán formája is lehet, nem zárható el a megbízott attól, hogy ezen érvényesítési és behajtási formát ne vegye igénybe.

Ezen érvényesítés és behajtás azonban csakis a megbízott felperessége alatt indulhat, mert a megbízási szerződés tárgyát képező követelés felett annak behajtása tekintetében mindaddig, amíg korlátozás nélküli megbízási szerződés hatályban van, jogérvényesen csak a megbízott rendelkezhet, miután ezen követelésre vonatkozólag a behajtási jog, érvényesítési jog a megbízóra nézve, a megbízási szerződés megkötése pillanatában önálló jogként létezni megszűnt. Ezt a felfogást támogatja a Pp. 71. §. második bekezdése is.

Az ellenkező álláspont képviselői arra hivatkoznak, hogy az általuk képviselt értelmezés esetén az ítélet jogereje a Pp. rendelkezéseire figyelemmel csupán a perben álló felekre hatván ki, a megbízó nem lévén perben álló fél, reá az ítélet kötelezettséget nem állapít meg és a per döntése a megbízóra semmi tekintetben nem vonatkozik. Ezen álláspont azonban téves. A Pp. 411. §-ához kiadott indokolás szerint az anyagi jogerő két fő kérdés körül forog és pedig, hogy mire és kire terjed ki a jogerő. A Pp. csak az előbbi kérdéssel foglalkozik, azaz a jogerő tárgyi terjedelmével. A jogerő anyagi oldalának a kérdése sokkal mélyebben belenyul a ma-

gánjogba, mintsem hogy az itt a Pp-ben szabályozható volna. A jogerő alanyi oldalának a kérdése a magánjog alapján bírálendő el s miután egy ilyen perben hozandó ítélet a megbízott által indított perben állapítja meg a jogerő tárgyi terjedelmét, kétségtelen, hogy ezen tárgyi terjedelem alapján, a magánjog rendelkezéseinek megfelelően a jogerőre, a jog alanyára is ki kell, hogy terjedjen.

Maga a kérdés nem is annyira a magánjog, hanem inkább a kereskedelmi jog terén, a kereskedelmi ügyletet kötő felek között gyakoribb, úgy hogy a kitűzött kérdés elbírálásánál a K. T.-t sem lehet figyelmen kívül hagyni.

Ezen szempontból vizsgálva a kérdést, mint legfontosabb rendelkezés a K. T. 288. §-a jön tekintetbe, mely szerint: „A megbízás érvényességéhez meghatározott alak nem kívántatik, s a megbízott jogkörére nézve a felek kifejezett akarata, ilyenek hiányában pedig a szokás, s az ügylet természete szolgál irányadóul.“

Kétségtelen, hogy egy megbízási szerződés, melyben a felek *kifejezett* akarata arra irányul, hogy a megbízott saját nevében pert indítson, a megbízott aktorátusát még a magánjogi szabályok szerint is megállapítja, mert nem tartalmaz a magánjog sem olyan rendelkezést, hogy egy ilyen szerződési feltétel — törvénybe-ütköző lévén— semmis; más hivatalból figyelembe nem vehető semmisségi okot pedig a magánjog sem ismer.

Az incasso-mandatárius aktorátusa tehát nézetem szerint már a magánjogi szabályok magyarázata mellett is megállapítandó; de feltétlenül megállapítandó akkor, ha az alapul szolgáló kötelemre a K. T. fent felhívott 288. §-ának kell alkalmazást nyernie.

Mert ha az incasso-mandatorius megbízási szerződésben a kereskedelem ügyletet kötő felek arra kifejezett akarata, hogy az incasso-mandatarius a saját nevében pert indítson, nem is foglaltatik benn, a felhívott törvényhely szerint akkor „a szokás és az ügylet természete szolgál irányadóul“.

Ennek következtében már maga az a szokás, mely a királyi Kúria ítélezéseiben hosszú-hosszú évtizedek alatt — a jogegységi határozathozatal alapjául szolgált ellentétes ítélet kivételétől eltekintve, — olyként fejlődött ki, hogy az incasso-mandatarius felperességét elismerte, elegendő arra, hogy ezen álláspont a K. T. 288. §-ának felhívásával a jogegységi határozat révén most már kifejezetten törvényerőre emelkedjék.

De, ha ezen nézetem szerint figyelembe veendő fontos körülményt figyelmen kívül is hagyjuk, akkor a fel-

hívott törvényhely harmadik jogalapján — ügylet természete — is megállapítandó a kereskedelmi ügyletet kötő felek között incasso-mandatum formájában létrejött kötelem alapján a mandatarius felperessége.

Mert mi az ügylet természete akkor, ha a hitelező megbízottjának korlátozás nélküli incasso-mandatumot ad? A kereskedelmi életben ez nem más, mint az, hogy az incasso-mandatarius a követelést minden rendelkezésére álló formában és módon, de behajtsa és azon körülményből, hogy az adott esetben csak incasso-mandatum jött létre, semmi esetre sem vonható le az a következtetés, hogy a hitelező a peres úton való behajtástól a mandatariust elzárni kívánta volna, mert ezen esetben az ilyenmű korlátozás a megbízási szerződésből — éppen az ügyletnek a kereskedelmi életben elfogadott természete következtében — feltétlenül kitűnnék.

Szembetűnően jelentkezik ez a helyzet a fuvarlevél felülvizsgálók által kötött incasso-mandatum szerződéseknel, úgy hogy nem vélek felesleges munkát végezni azzal, hogy a szokás és az „ügylet természete“ törvényhely megfelelő interpretálása céljából az ezen szakmában mindenkor szokásos incasso-mandatum szerződés létrejöttének természetét és okait megvilágítom.

A fuvarlevél felülvizsgáló iparnak a működési köre, mint az az 1922 : XII. t.-c. 34. §. 7. pontjából kitűnik az, hogy a fuvarozási ügyletből kifolyólag a fuvarozóval szemben támasztható igényeket a fuvaroztató javára keresetszerűleg érvényesíti. Ezenk elérése céljából a fuvaroztató — a megbízó — fuvarozási szerződéseit a fuvarlevél felülvizsgálónak átadja azzal, hogy vizsgálja meg az azokon felszámított fuvardíjakat és illetékeket vagy az azok alapján esetleg érvényesíthető kártérítési igényeket, azokat az adós fuvarozótól hajtsa be és az esetleg befolyó összegeket az előzetesen megállapított jutalékösszeg levonása után neki szolgáltatassa át.

Természetes, hogy a fuvaroztató követeléseit a fuvarlevél felülvizsgálóra nem mindig engedményezi, mert egyrészt a fuvarlevél felülvizsgáló számszerűleg azonnal megállapítható követelésekre sem tud azonnal ellenszolgáltatást nyújtani, másrészt vannak követelések, melyeknek számszerűsége sem állapítható azonnal meg.

Ily körülmények között a fuvarlevél felülvizsgáló, ha csak incasso-mandatumot kap is, a megbízó nagyon jól tudja, hogy a követelésnek az adós fuvarozó részéről megtagadott kielégítése esetében a fuvarlevél felülvizsgáló annak behajtása céljából a saját nevében pert fog indítani; azaz a megbízó azzal, hogy az incasso-mandatumot ez irányban nem korlátozta, ezen az ügylet

természetéből folyó feltételhez a maga részéről előzetesen is hozzájárul.

De nemcsak nagyon jól tudja a megbízó azt, hanem ha ez az évtizedes szokás és az ügylet természetéből folyó szerződési feltétel nem tenné lehetővé az incasso-mandatariusnak azt, hogy a saját nevében indítsa meg a behajtási pert, akkor a megbízó egyenesen megtilthatná azt, hogy a per az ő felperessége alatt folyjék, mert ő a fuvarlevélfelülvizsgálóval kötött szerződése alapján semminemű oly anyagi felelősséget és költséget, mely a per esetleges elvesztésével jár, viselni nem hajlandó; eltekintve azon okoktól, melyek a megbízóra nézve legalább is célszerűtlenné teszik, hogy egy különben jogos, de csak bírói jogsegéllyel érvényesíthető követelését az alperes fuvarozóval szemben saját felperessége alatt érvényesítsen.

Nézetem szerint tehát, ha az incasso-mandatum korlátozás nélküli, akkor az incasso-mandatarius akto-ratusa tőle el nem vitatható, ha pedig még külön perlési megbízása is van, akkor, a megbízott felperességi joga tekintetében már többet bizonyított, mint tőle a törvények megkövetelnek.

Dr. Gál Á. Andor

Vasúti ügykezelési utasítás jelentősége. A fuvarozási jog területén gyakran történt a felek részéről hivatkozás arra, hogy a vasút közegei a belső ügykezelési utasítások valamely határozmányát megsértették volna. A vasút védekezése e kérdésben azon alapszik, hogy az ügykezelési utasítások csupán a vasút társaságnak a saját személyzetéhez szóló intern rendelkezések, de a vasút és a fuvarozó felek közötti szerződésnek nem alkatrészei. Bírói gyakorlatunk átlagban ezt az álláspontot el is fogadta, a kir Kúria most P. VII. 785/1929. sz. határozatában teljes jogászi szabadsággal állást foglalt akként, hogy bár az ügykezelési utasítás a fuvarozási szerződés alkatrészeként nem vehető figyelembe, ennek ellenére az utasítás rendelkezései figyelembe veendők abban a tekintetben, hogy a vasút a gondosság mily fokát tartozik kifejteni, mert mint a Kúria továbbmenőleg folytatja, maga a vasúti forgalom viszonyait legjobban ismerő vasút van hivatva elsősorban annak elbírálására, hogy milyen eljárást követel a tőle megkívánt gondosság és hogy ezért milyen eljárást ír elő a maga közegeinek a kormányhatóság által is jóváhagyott utasításban. Ebből a Kúria azt a konzekvenciát vonja le, hogy ha a vasút a feleknek olyan kárt okoz, amelyet az utasítás betartásával elkerülni módjában